

## Розділ перший. КОНФЕСІЙНІ ВИЯВИ ХРИСТІЯНСТВА В ЙОГО ІСТОРІЇ

УДК 271.7

### **Шепетяк Оксана. Статистичний аналіз співвідношення кількості віруючих Християнських Церков Близького Сходу**

***Анотація.** У статті проаналізований сучасний стан християнських общин у їхніх історичних регіонах та тенденції їхнього розвитку. Багатоманітність Східного християнства вимагає широкого і багатогранного його вивчення. Більшість дослідників зосереджують свою увагу на історії становлення, богословських і літургійних аспектах їх та сучасності. Це дослідження присвячене порівнянню сухих статистичних даних, які однак розкривають абсолютно нову картину Християнського Сходу. Порівняння кількості віруючих Східних Церков показує, що в ареалі олександрійської традиції домінують Східні не-ортодоксальні Церкви, а в ареалі східно-сирійської та західно-сирійської традицій переважають Східні Католицькі Церкви. Натомість Церкви візантійської традиції на Близькому Сході перетворилися у невеликі релігійні общини.*

***Ключові слова:** східне християнство, копти, мароніти, сиро-яковити, малабарці, маланкарці, ассирійські християни.*

***Abstract.** In the Article of Oksana Shepetyak "Statistical Analysis of the Relationship between the Numbers of Christian Churches of the Middle East" is analyzed the modernity of the Christians communities in their historical regions and tendency in their development. The diversity of Eastern Christianity requires a broad and multifaceted study. Most researchers focus on the history of formation, theological and liturgical aspects, and contemporaneity. This study is devoted to the comparison of only statistics, which, however, reveal an entirely new picture of the Christian East. The comparison of the number of believers in the Eastern Churches shows that the Oriental non-orthodox churches dominate in the Alexandrian tradition, while the Eastern Catholic Churches predominate in the East Syrian and Western-Syrian tradition. Instead, the Churches of the Byzantine tradition in the Middle East turned into small religious communities.*

***Key words:** Eastern Christianity, Coptic Christens, Maronites Christens, Syriac jacobite Christens, Malabarian Christens, Malankara Christens, Assyrian Christens.*

**Вступ.** Висвітлення сучасного стану Східних не-ортодоксальних Церков у їхньому співіснуванні поряд із Церквами візантійської традиції та Східними Католицькими Церквами вимагає висвітлення статистичних даних кількості віруючих цих Церков. Для виконання поставленого завдання – висвітлення статистичних показників сучасного стану цих Церков і їх порівняння - необхідно зосередитись на ареалах їхнього

поширення. Оскільки в традиційно католицьких і протестантських країнах представники Східних не-ортодоксальних Церков становлять етнічну меншість, то вивчення цих географічно-культурних ареалів не викликає зацікавлення в рамках нашого дослідження. Так само не викликає зацікавлення релігійна статистика у країнах традиційного поширення Церков візантійської традиції, в яких мешкає невелика кількість представників Східних не-ортодоксальних Церков.

**Предмет дослідження.** Умовно ареал поширення Східних не-ортодоксальних Церков можна розділити на чотири історичні області. Першу становить область поширення олександрійської традиції. Ця область включає в себе Олександрійську Церкву, яка належить до Церков візантійської традиції, Коптську, Ефіопську та Еритрейську Церкви, які належать до Східних не-ортодоксальних Церков, та Коптську, Ефіопську і Еритрейську Католицькі Церкви, які належать до Східних Католицьких Церков. Другою областю поширення Східних не-ортодоксальних Церков є антиохійський культурний ареал. Цю частину Християнського Світу презентують п'ять Церков. Вони легко піддаються ідентифікації, оскільки глави кожної з них на законних підставах носять титул Патріарха Антіохії. Ними є Антіохійська Церква, Сиро-Яковитська Церква, Мелкітська Католицька Церква, Маронітська Католицька Церква та Сирійська Католицька Церква. Третю групу складає вірменське християнство, представлене двома напрямками: Вірменською Апостольською Церквою та Вірменською Католицькою Церквою. Окрему групу серед Східних не-ортодоксальних Церков займає Ассирійська Церква Сходу.

В рамках олександрійської традиції християнство представлене сімома Церквами. З них одна Церква – Олександрійська Православна Церква - належить до числа Церков візантійської традиції. Кількість членів цієї Церкви важко піддається точному підрахунку. За даними Всесвітньої Ради Церков членами цієї Церкви є 500.000 віруючих [6], а за даними фонду Pro Oriente її членами є 350.000 християн. Територію, на якій в рамках Церков візантійської традиції діє Олександрійська Церква, розділяють між собою три Східні Католицькі Церкви і три Східні не-ортодоксальні Церкви. За даними Annuario Pontificio 2017 [14], Коптська Католицька Церква налічує 187.320 віруючих, Ефіопська Католицька Церква налічує 70.832 віруючих, Еритрейська Католицька Церква налічує 167.722 віруючі. Отже, до трьох Східних Католицьких Церков олександрійської традиції належать 425.874 віруючі. Відповідно, ані Олександрійська Церква, ані Коптська, Ефіопська і Еритрейська Католицькі Церкви не є достатньо великими релігійними організаціями, щоби претендувати на роль репрезентанта північно-африканського християнства.

Східні не-ортодоксальні Церкви яскраво відрізняються від перелічених релігійних організацій. Вони в північно-африканському

регіоні представлені трьома Церквами: Коптською, Ефіопською і Еритрейською. Коптська Церква сьогодні, за даними Світової Ради Церков, налічує дванадцять мільйонів віруючих [2], а за даними фонду Pro Oriente, близько одинадцяти мільйонів віруючих [10]. Ефіопська Церква, за даними Всесвітньої Ради Церков, має 38.956.642 віруючі [4], а за даними фонду Pro Oriente, близько 40 мільйонів віруючих [1]. Еритрейська Церква є наймолодшою і найменшою серед не-ортодоксальних Церков Північної Африки; щодо кількості віруючих цієї Церкви дані Всесвітньої Ради Церков і фонду Pro Oriente збігаються – два мільйони віруючих.

Отже, до Східних не-ортодоксальних Церков у Північній Африці та діаспорі належать приблизно 53 мільйони віруючих. Ця цифра у 53 рази перевищує кількість православних і східних католиків у Північній Африці. Християни в Єгипті є релігійною меншістю, оскільки переважна більшість населення країни є мусульманами. 95% єгипетських християн належать до Коптської Церкви. В Ефіопії християнство є домінуючою релігією. Серед християн Ефіопії переважають члени Ефіопської Церкви; вони становлять 43,5% населення країни. Християнство є також домінуючою релігією в Еритреї; християнами є 63% населення країни. 57,7% населення країни належать до Еритрейської Церкви. Отже, північно-африканське християнство презентується Східними не-ортодоксальними Церквами.

В рамках антиохійської традиції сформувались п'ять Церков, які в рівній і законній мірі претендують на спадок древнього Антиохійського Патріархату. Одна з них – Антиохійська Церква – належить до Церков візантійської традиції. Кількість віруючих цієї Церкви в різних джерелах різко відрізняється. Так, за даними Всесвітньої Ради Церков, до Антиохійської Церкви належать 4.300.000 віруючих [7], а відповідно до даних фонду Pro Oriente, до цієї Церкви належать тільки 750.000 віруючих [8]. Цифри, наведені ВРЦ, видаються надто завищеними, а цифри, подані Pro Oriente, надто занижені. Більшість дослідників сходяться на тому, що до Антиохійської Церкви належать два мільйони християн. Другою Церквою, яка історично сягає древнього Антиохійського Патріархату, є Сиро-Яковитська Церква, яка є однією зі Східних не-ортодоксальних Церков. Кількість її віруючих, за даними фонду Pro Oriente, з якими погоджуються більшість дослідників, становить близько двох мільйонів християн [13], однак з них 1,5 мільйона християн належать до Сиро-Маланкарської Церкви в Індії, яка ввійшла в Сиро-Яковитську Церкву як її автономна частина. Тому безпосередніми членами Сиро-Яковитської Церкви можна вважати півмільйона християн. За даними Всесвітньої Ради Церков, до Сиро-Яковитської Церкви (включно зі Сиро-Маланкарською Церквою) належать 1.430.000 віруючих [12]. Проте ця цифра видається заниженою.

Відтак, на відміну від Північної Африки, де християнство презентується Східними не-ортодоксальними Церквами, на Близькому Сході ситуація зовсім інша. Сиро-Яковитська Церква є малою релігійною організацією, яка не має підстав вважатися репрезентантом близькосхідного християнства. Втім, на цю роль не має підстав претендувати і Антіохійська Церква.

Іншими Церквами, які, на рівні з Антіохійською та Сиро-Яковитською, є спадкоємицями древнього Антіохійського Патріархату, є три Східні Католицькі Церкви. За даними *Annuario Pontificio* 2017 [14], до Сирійської Католицької Церкви належать 195.765 християн; до Маронітської Католицької Церкви належать 3.498.707 християн; а до Мелкітської Католицької Церкви належать 1.568.239 християн. Отже, сумарна кількість сирійських католиків перевищує п'ять мільйонів, і ця кількість удвічі перевищує сирійських православних і сиро-яковитів разом. Відповідно, 2/3 християн антіохійської традиції є католиками, а тому саме Католицька Церква є репрезентантом близько-східного християнства.

Наведені статистичні дані дають підставу для особливо важливого висновку, здатного розвіяти міфи про Християнських Схід. Олександрійський і Антіохійський Патріархати є двома найдревнішими осередками благочестя і богослов'я Східної Римської імперії. Саме з Антіохійського Патріархату виокремилися Константинопольський і Єрусалимський Патріархати. Римський, Константинопольський, Олександрійський, Антіохійський і Єрусалимський Патріархати склали пентархію, тобто п'ятірку найдавніших Патріархатів Християнської Церкви. Сьогодні жоден із цих двох Патріархатів не презентує християнство у своєму регіоні. Два інші Східні Патріархати також не можуть пишатися великою кількістю віруючих: до Константинопольського Патріархату, за даними Всесвітньої Ради Церков, належать 5.255.000 християн [3], а за даними фонду Pro Oriente, близько чотирьох мільйонів [11]. Вірними Єрусалимського Патріархату є, за даними Всесвітньої Ради Церков, 400.000 християн [5], а за даними фонду Pro Oriente, близько 120.000 християн [9].

В рамках вірменського християнства сформувались дві Церкви: Вірменська Апостольська Церква, яка належить до Східних не-ортодоксальних Церков, та Вірменська Католицька Церква, яка належить до Східних Католицьких Церков. Вірменське християнство не має Церкви, яка би перебувала у сопричасті з Церквами візантійської традиції. Відповідно до даних Всесвітньої Ради Церков, до Вірменської Апостольської Церкви належать 8.023.000 віруючих, а відповідно до даних фонду Pro Oriente, до неї належать близько семи мільйонів християн. Відповідно до даних *Annuario Pontificio* 2017, до Вірменської Католицької Церкви належать 757.726 християн. Відповідно, вірменське

християнство представлене переважно однією Східною не-ортодоксальною Церквою, і частково однією Східною Католицькою Церквою.

Окремим напрямом християнства є Ассирійська Церква Сходу, яка належить до Східних не-ортодоксальних Церков, однак відрізняється від них своїм походженням та богословською традицією. На відміну від Коптської, Ефіопської, Еритрейської, Вірменської, Сиро-Яковитської та Сиро-Маланкарської Церков, Ассирійська Церква Сходу виникла не шляхом розділення давніх Патріархатів, а сформувалась на зорі поширення християнства як автохтонна християнська традиція в межах Перської імперії. Другою відмінністю Ассирійської Церкви Сходу від інших Східних не-ортодоксальних Церков є богословська специфіка: якщо на формування більшості Східних не-ортодоксальних Церков вплинула монофізитська христологія, то Ассирійська Церква Сходу зазнала впливів несторіанства. Ассирійська Церква Сходу, яка в минулому була величезною релігійною організацією, впродовж століть зазнавала утисків зороастризму, а згодом ісламу. Історичні перипетії перетворили Ассирійську Церкву Сходу в невелику общину, яка однак характеризується древньою і багатою традицією.

Традиція ассирійського християнства представлена декількома Церквами в околицях Перської затоки, Індії та діаспорі. До цих Церков належать Ассирійська Церква Сходу, Індійська Церква Сходу, яка є геть малою релігійною організацією та входить у структуру Ассирійської Церкви Сходу на правах широкої автономії, та Вільна Ассирійська Церква Сходу, яка відділилась від Ассирійської Церкви Сходу, але не має великої кількості віруючих. Окрім перелічених, традиція ассирійського християнства представлена двома Східними Католицькими Церквами, зокрема Халдейською Католицькою Церквою, яка сформувалась шляхом укладення унії частиною єрархії Ассирійської Церкви Сходу з Католицькою Церквою, та Сиро-Малабарською Церквою в Індії, яка утворилась внаслідок злиття переважної більшості духовенства і віруючих Індійської Церкви Сходу з Католицькою Церквою. Ассирійська Церква Сходу, включно з її автономною частиною – Індійською Церквою Сходу, відповідно до даних Всесвітньої Ради Церков налічує 323.300 віруючих, а відповідно до даних фонду Pro Oriente, до АЦС належать близько 400.000 віруючих. До традиції ассирійського християнства належать також дві Східні Католицькі Церкви, зокрема Халдейська Католицька Церква, до якої, відповідно до *Annuario Pontificio* 2017, належать 628.405 віруючих, та Сиро-Малабарська Католицька Церква в Індії, яка налічує 4.251.399 віруючих, і з такою кількістю членів є другою за величиною Східною Католицькою Церквою у світі, після Української Греко-Католицької Церкви. Відповідно, ассирійська християнська традиція сьогодні репрезентується Східними Католицькими Церквами.

Поширення Церков візантійської традиції у слов'янському світі змінило географію Східного християнства. Сьогодні ареал поширення цих Церков можна розділити на дві області: терени колишньої Візантійської імперії, в межах яких діють Константинопольська, Олександрійська, Антіохійська, Єрусалимська, Кіпрська, Грузинська, Елладська Церкви, та слов'янський світ і його оточення, де діють Російська, Румунська, Болгарська, Польська, Сербська, Албанська Церкви та Церква Чеських земель і Словаччини. Якщо в першому тисячолітті Церкви візантійської традиції домінували в межах Візантійської імперії, то під кінець першого тисячоліття вони були витіснені мусульманами, а в середині другого тисячоліття мусульмани витіснили християн із Малої Азії. Серед християн Близького Сходу Церкви візантійської традиції поступилися домінантним становищем Східним не-ортодоксальним Церквам та Східним Католицьким Церквам, перетворившись у маргінальні общини. Натомість, Церкви візантійської традиції зуміли розвинути у слов'янському світі, здобувши тут релігійну гегемонію. Оскільки специфіки розвитку східного християнства в межах колишньої Візантійської імперії та у слов'янському світі є відмінними, ці області доречно розмежувати. Тому пропонуємо ареал поширення Константинопольської, Олександрійської, Антіохійської, Єрусалимської, Кіпрської, Елладської і Грузинської Церков іменувати "Візантійськими Церквами першого тисячоліття", а інші Церкви – "Візантійськими Церквами другого тисячоліття". При цьому Східні не-ортодоксальні Церкви в історичному плані переплітаються з Візантійськими Церквами першого тисячоліття, оскільки Візантійських Церков другого тисячоліття в період виникнення Східних не-ортодоксальних Церков ще не існувало.

Оскільки ареал поширення Східних не-ортодоксальних Церков приблизно співпадає з областю поширення Візантійських Церков першого тисячоліття, статистичні дані сучасного стану цих Церков дають можливість скласти наочну картину східного християнства старого світу. Оскільки не всі Церкви, які викликають зацікавлення в рамках цього дослідження, входять до Всесвітньої Ради Церков, джерелом статистичних даних, яким доречно послуговуватись, є фонд Pro Oriente.

Отже, відповідно до даних фонду Pro Oriente, Константинопольська Церква налічує, близько чотирьох мільйонів віруючих, Олександрійська Церква – 350.000 віруючих, Антіохійська Церква – 750.000 віруючих, Єрусалимська Церква – 120.000, Грузинська Церква – близько чотирьох мільйонів, Кіпрська – 600.000, Елладська Церква – близько десяти мільйонів. Відтак, загальна кількість віруючих Церков візантійської традиції першого тисячоліття становить приблизно 19.820.000 чоловік. Східні не-ортодоксальні Церкви, відповідно до даних фонду Pro Oriente, мають наступну кількість віруючих: Коптська Церква – близько одинадцяти мільйонів, Ефіопська Церква – близько сорока мільйонів,

Еритрейська Церква – близько двох мільйонів, Сиро-Яковитська, включно зі Сиро-Маланкарською Церквою в Індії – близько двох мільйонів, Вірменська Апостольська Церква Ечміадзинського і Килікійського Католикосатів, а також Константинопольського і Єрусалимського Патріархатів – понад сім мільйонів, Ассирійська Церква Сходу, включно з Індійською Церквою Сходу, – близько 400.000 віруючих. Отже, загальна кількість віруючих Східних не-ортодоксальних Церков становить, за приблизними підрахунками 62.400.000 чоловік.

Історично, літургійно та територіально з переліченими Церквами пов'язані дванадцять Східних Католицьких Церков. Їхня найбільш достовірна статистика подана в *Annuario Pontificio* 2017. Коптська Католицька Церква налічує 187.320 віруючих, Ефіопська Католицька Церква – 70.832, Еритрейська Католицька Церква – 167.722, Сирійська Католицька Церква – 195.722, Маронітська Католицька Церква – 3.498.707, Мелкітська Католицька Церква – 1.568.239, Вірменська Католицька Церква – 757.726, Сиро-Маланкарська Католицька Церква – 458.015, Халдейська Католицька Церква – 628.015, Сиро-Малабарська Католицька Церква – 4.251.399, Грецька Католицька Церква – 6.016, Греко-Албанська Католицька Церква в Італії – 55.812. Отже, загальна кількість віруючих перелічених Східних Католицьких Церков становить 11.845.958 чоловік.

Відповідно, в культурно-географічних межах поширення Церков візантійської традиції першого тисячоліття домінуючими східно-християнськими релігійними організаціями є Східні не-ортодоксальні Церкви, приблизна загальна кількість віруючих яких становить 62.400.000 чоловік. Церкви візантійської традиції цього ареалу поступаються Східним не-ортодоксальним Церквам в кількості віруючих більш, ніж у три рази. Приблизна загальна кількість їхніх віруючих становить 19.820.000 чоловік. При цьому майже 17 мільйонів віруючих належать до Елладської та Грузинської Церков, у лоні яких Східні не-ортодоксальні Церкви не утворювались. Загальна кількість віруючих перелічених Східних Католицьких Церков становить 11.784.130 чоловік. Цією кількістю Східні Католицькі Церкви визначеного ареалу поступаються Церквам візантійської традиції і займають третє місце серед репрезентантів східного християнства.

Якщо для порівняння статистичних даних враховувати не тільки дані про візантійські Церкви першого тисячоліття, а про всі Церкви візантійської традиції, то статистична картина суттєво зміниться, оскільки серед цих Церков кількісно домінуючими є ті, які сформувались у другому тисячолітті. Відповідно до даних фонду Pro Oriente, Російська Церква налічує 120 мільйонів віруючих, Сербська Церква – дев'ять мільйонів, Румунська Церква – двадцять мільйонів, Болгарська Церква – сім мільйонів, Польська – 300.000, Церква Чеських земель і Словаччини –

70.000. Приблизна загальна кількість віруючих Церков, які входять у диптих Константинопольського Патріархату становить 176.690.000 чоловік. Майже 65% цієї кількості припадає тільки на одну Російську Православну Церкву. До неї, до речі, входять й українські православні.

Викладений статистичний аналіз дає підстави зробити декілька висновків. *Перше*, впродовж історії християнства Церкви візантійської традиції, які сформувались у першому тисячолітті, втратили домінуюче становище у Християнському Світі, різко поступившись кількістю віруючих Церквам візантійської традиції, сформованим у другому тисячолітті. *Друге*, приблизна загальна кількість віруючих Церков візантійської традиції, сформованих у першому тисячолітті, втричі менша за кількість віруючих Східних не-ортодоксальних Церков, і тільки у 1,5 рази перевищує кількість віруючих Східних Католицьких Церков. *Третє*, на основі наведених статистичних даних доречним є твердження про те, що історичне Східне християнство презентується не Церквами візантійської традиції, а Східними не-ортодоксальними Церквами. *Четверте*, кількісні відмінності Церков візантійської традиції та Східних Католицьких Церков при загальному огляді відрізняються несуттєво. *П'яте*, в окремих регіонах ареалу поширення Церков візантійської традиції домінують різні напрями Східного християнства: на Близькому Сході, в районі Перської затоки та в Індії домінують Східні Католицькі Церкви, в Північно-Східній Африці домінують Східні не-ортодоксальні Церкви, і тільки на Балканському півострові домінують Церкви Візантійської традиції.

#### **Список використаних джерел**

1. Aethiopisch-Orthodoxe Kirche // Stiftung Pro Oriente [Електронний ресурс] – Режим доступу: [http://www.pro-orientе.at/Aethiopisch\\_Orthodoxe\\_Kirche](http://www.pro-orientе.at/Aethiopisch_Orthodoxe_Kirche) (дата звернення 19.02.2018).
2. Coptic-orthodox Church // World Council of Churches [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.oikoumene.org/en/member-churches/coptic-orthodox-church> (дата звернення 19.02.2018).
3. Ecumenical Patriarchate // World Council of Churches [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.oikoumene.org/en/member-churches/ecumenical-patriarchate> (дата звернення 19.02.2018).
4. Ethiopian-orthodox Tewahedo Church // World Council of Churches [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.oikoumene.org/en/member-churches/ethiopian-orthodox-tewahedo-church> (дата звернення 19.02.2018).
5. Greek Orthodox Patriarchate of Jerusalem // World Council of Churches [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.oikoumene.org/en/member-churches/greek-orthodox-patriarchate-of-jerusalem> (дата звернення 19.02.2018).
6. Greek-orthodox Patriarchate of Alexandria and all Africa // World Council of Churches [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.oikoumene.org/en/member-churches/greek-orthodox-patriarchate-of-alexandria-and-all-africa> (дата звернення 19.02.2018).
7. Greek-Orthodox Patriarchate of Antioch and all the East // World Council of Churches [Електронний ресурс] – Режим доступу: [http://www.oikoumene.org/en/member-churches/greek-orthodox-patriarchate-of-antioch-and-all-the-east?set\\_language=en](http://www.oikoumene.org/en/member-churches/greek-orthodox-patriarchate-of-antioch-and-all-the-east?set_language=en) (дата звернення 19.02.2018).



8. Griechisch-Orthodoxes Patriarchat von Antiochia // Stiftung Pro Oriente [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.pro-oriente.at/?site=ok00020304> (дата звернення 19.02.2018).
9. Griechisch-orthodoxes Patriarchat von Jerusalem // Stiftung Pro Oriente [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.pro-oriente.at/Jerusalem/> (дата звернення 19.02.2018).
10. Koptisch-Orthodoxe Kirche // Stiftung Pro Oriente [Електронний ресурс] – Режим доступу: [http://www.pro-oriente.at/Koptisch\\_Orthodoxe\\_Kirche/](http://www.pro-oriente.at/Koptisch_Orthodoxe_Kirche/) (дата звернення 19.02.2018).
11. Ökumenisches Patriarchat von Konstantinopel // Stiftung Pro Oriente [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.pro-oriente.at/Konstantinopel/> (дата звернення 19.02.2018).
12. Syrian-Orthodox Patriarchate of Antioch and all the East // World Council of Churches [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.oikoumene.org/en/member-churches/syrian-orthodox-patriarchate-of-antioch-and-all-the-east> (дата звернення 19.02.2018).
13. Syrisch-Orthodoxe Kirche // Stiftung Pro Oriente [Електронний ресурс] – Режим доступу: [http://www.pro-oriente.at/Syrisch\\_Orthodoxe\\_Kirche/](http://www.pro-oriente.at/Syrisch_Orthodoxe_Kirche/) (дата звернення 19.02.2018).
14. The Eastern Catholic Churches – Annuario Pontificio 2017. // CNEWA: A Papal Agency for Humanitarian and Pastoral Support [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.cnewa.org/source-images/Roberson-eastcath-statistics/eastcatholic-stat17.pdf> (дата звернення 19.02.2018).

УДК 27-875.26

### **Шепетяк Олег. Християнство франків: формування вектору Європейської цивілізації**

***Анотація.** У статті проведений аналіз процесу християнізації Західної Європи і роль франків у цьому складному процесі. Основою європейської цивілізації є християнство. Християнізація європейських народів була складним і неоднозначним процесом. Більшість германських народів, які оселилися на території Європи, прийняли християнство в його аріанському варіанті. Головним чинником, який забезпечив домінування католицизму в Західній Європі та витіснення аріанства, стало політичне домінування франків та підкорення ними інших германських народів. Зміни династій Франкського королівства та переміни політичної карти Європи відіграли важливу роль у європейській християнізації. У статті підкреслена особлива роль двох франкських королів - Хлодвіга і Карла Великого в процесі поширення католицького християнства у Європі. Аналізу цих перипетій релігійної історії Європи присвячена ця стаття.*

***Ключові слова:** християнство, католицизм, франки, аріанство, Європа.*

***Abstract.** In the article of Oleh Shepetyak "The Christianity of Franks: the Formation of the Vector of European Civilization" is analyzed the Christianization of Western Europe and the Rolle of Franks in this difficult process. The basis of the European civilization is Christianity. The Christianization of the European peoples was a difficult and ambiguous process. Many Germanic peoples, which settled down in Europe, had accepted the Christianity in its Arianism version. The main factor, which caused the domination of Catholic Church in Western Europe and the crowning out of the Arianism, was the political domination of the Franks and the Frank's conquest of the Germanic peoples. The changes of the dynasties of Frank's*